

Fostrad till svensk – sedd som främling

Tobias Hübinette
Carina Tigervall

Så länge samhället ser vitheten som en gräns för vem som tillhör eller ej ifrågasätts adoptivbarnens tillhörighet. Föräldrarna söker olika strategier för att skydda barnen från vardagsrasism som kan drabba alla som inte "ser svenska ut".

Forskning om adoptivföräldrar med utlandsfödda barn och vuxna utlandsadopterade erbjuder ett unikt tillfälle att kunna studera utseendets betydelse för olika former av diskriminering i vardagslivet.

Adoption betyder att uppta som sin egen. Främst är det i relation till barnlösa vuxnas önskan att få barn som vi i dagligt tal använder begreppet adoption. Men adoption är också en form av internationell migration, då de barn som adopteras till svenska familjer till allra största delen är födda utomlands. Adopterade är därmed första generationens invandrare som integreras i det svenska samhället på ett specifikt sätt, nämligen genom att växa upp som svenska familjemedlemmar och släktingar. När ett utlandsfött barn adopteras till Sverige upptar den adopterande svenska familjen barnet som sitt eget, men innebär detta även att den adopterade upptas som svensk av det svenska samhället? Föreliggande artikel sammanfattar resultaten från vårt forskningsprojekt "Adoption, diskriminering och etnisk identitet" som bygger på kvalitativa intervjuer med åtta adoptivföräldrar med utlandsfödda barn och 20 vuxna utlandsadopterade.

Totalt har 50 000 utlandsfödda barn adopterats till Sverige under en 50-årsperiod. Sverige är det land i världen som

adopterat ojämförligt mest internationellt i förhållande till den infödda befolkningen. Detta innebär att omkring tio procent av den svenska befolkningen som är född utanför västvärlden utgörs av adopterade, och inom vissa icke-vita invandrargrupper har mellan tio och nittio procent, beroende på födelseland, kommit till landet för adoption. De internationellt adopterande föräldrarna kännetecknas av att de till en hög andel tillhör de övre samhällsskikten med avseende på utbildnings- och inkomstnivå. De utlandsadopterade är därigenom den enda urskiljbara demografiska subkategori av första generationens icke-vita invandrare vilka helt delar socioekonomiska förhållanden med den mest privilegierade delen av den vita majoritetsbefolkningen. Denna specifika situation och erfarenhet av att på grund av insocialisation tänka och agera svenskt och att vara socioekonomiskt privilegierad men ändå sticka ut och avvika utseendemässigt är det som utgör utgångspunkten för vår studie.

Nytt perspektiv inom forskningen kring adoption

Svensk adoptionsforskning har koncentrerat sig på att undersöka utlandsadopterades anknytning till adoptivfamiljen under barndomen, medan svensk IMER-forskning har fokuserat integrationen av grupper med utländsk bakgrund som särskiljer sig etniskt-kulturellt från majoritetsbefolkningen. Trots att det i vissa fall kan finnas paralleller mellan adoptivfamiljer och invandrarfamiljer, och mellan vuxna adopterade och den så kallade andra generationens invandrare, har svensk forskning om adoption respektive migration fram tills nu varit åtskild.

Detta är också det första svenska adoptionsrelaterade forskningsprojektet där en forskare är adopterad och en är adop-

tivförälder. Den ena av oss är adoptivförälder med två barn från Kina, medan den andra av oss är adopterad från Korea.

Vi anser att adopterade liksom alla andra svenskar med ett icke-vitt utseende inte bara ska åtnjuta samma juridiska och institutionella rättigheter och förmåner som infödda vita svenskar, utan också att de även i vardagen ska behandlas och betraktas som ovillkorliga svenskar. Vår solidaritet ligger lika mycket hos andra icke-vita grupper i det svenska samhället som hos adoptivfamiljens parter.

De senaste åren har kvantitativ forskning visat att många

”Mina föräldrar sade, men gumman, vi tänker inte ens på att du ser annorlunda ut, för vi är så vana vid dig! Jag försökte vara en i gänget, men det gick inte för jag stack ut så, och jag tyckte det var jobbigt. Så jag gick hem till mamma och försökte få någon bekräftelse på att, ja du ser annorlunda ut men ta ingen skit, någon förståelse, men hon förstod inte! Det var samma sak i skolan...”

Foto: Camilla Cherry

”När jag var liten så trodde folk att jag var min mammas biologiska son när vi var ute och reste, så de trodde att mamma hade vänsterprasslat med någon mörk kille. Och en gång i Danmark så trodde de att jag och min syster var insmugglade flyktingbarn, för vi hade glömt passen.”

vuxna adopterade mår och klarar sig sämre än både den infödda majoritetsbefolkningen och den icke-adopterade invandrarbefolkningen i landet. I jämförelse med icke-adopterade migranter uppvisar utlandsadopterade en svårare psykosocial problematik, samtidigt som de båda grupperna riskerar att som vuxna deklasseras till en lägre socioekonomisk nivå jämfört med den infödda majoritetsbefolkningen. Dessa forskningsresultat har fått förklaras med en kombination av negativa psykologiska upplevelser före adoptionen, och framför allt med genetiskt arv. Vi antar emellertid att de nedslående resultaten i stället kan förstås och förklaras såsom effekter av diskriminering.

Följande citat härrör från inspelade och transkriberade samtal med 20 vuxna utlandsadopterade. Informanterna var i åldrarna 21-48 år när intervjuerna genomfördes våren 2007, och av dessa var 11 kvinnor och 9 män, 10 adopterade från Korea och 12 bosatta i Stockholmsområdet. Övriga ursprungsländer som fanns representerade var Portugal (1), Etiopien (2), Sri Lanka (1), Iran (1), Bangladesh (1), Colombia (1), Chile (2) och Dominikanska republiken (1).

De adopterade berättade att de särskilt som barn och ung-

domar, men även i dag som vuxna, hade svårt att ta in att de ser annorlunda ut liksom att benämna denna ”annanhet” som en raslig sådan. Denna ovilja att se på sig själv som icke-vit och tala om ras avspeglar ett samhälle som enligt färgblindhetsideologins agenda strävar efter att tänka bort rasliga skillnader, vilket har resulterat i att de adopterade har utvecklat en vit självbild, en vit kroppsuppfattning och en vit blick. Samtidigt kunde de adopterade redogöra för en mängd olika exempel på hur deras icke-vita utseenden görs signifikanta i skolmiljöer, i bostadsområden, i yrkeslivet, i intimsfären och

Foto: Camilla Cherry

på offentliga platser, där olika typer av utpekanden och särskiljanden av icke-vita kroppar hela tiden äger rum, men utan att de adopterade alltid noterar dessa och framför allt inte alltid tolkar dem som uttryck för diskriminering.

”Jag har varit med om mycket, men jag vet inte om det är rasism. Som på morgonbussen, och då har jag bara bott i områden där det bor svenskar, jag har inte alls bott i invandrartäta områden. Så åker man med bussen, men ingen sätter sig bredvid en, de står hellre upp! Och då undrar man, jaha, för jag luktar inte illa, och jag ser inte jättedul ut. Eller som när man går hem från krogen och det går någon framför en, och de blir rädda.”

Många adopterade uttryckte

en tydlig disidentifikation och en rädsla, som närmast gränsar till panisk skräck, för att bli misstagen för ”invandraren”.

De adopterade identifierade sig inte oväntat etniskt-kulturellt som svenskar och västerlänningar, men denna självklara identifikation med den svenska nationen och västvärlden, stördes samtidigt ständigt av deras icke-vita kroppar. Denna irriterande störning uttrycktes som en påtaglig fysisk alienation inför den egna kroppen, men kunde också leda till identifikationer med den ”egna” etniskt-kulturella gruppen, med icke-vita individer och grupper i allmänhet, och i vissa fall även med andra adopterade. Alla dessa identifikationer och disidentifikationer avspeglar omgivningens ständiga kategoriserande och positionerande av de adopterade.

Det finns olika strategier för att hantera sin fysiska ickevithet. Det vanligaste är att förneka och ignorera sin kroppsliga ”annanhet”. En annan taktik var att i stället ifrågasätta och göra motstånd mot färgblindhetsideologin och börja tala om och tänka på sig själv som icke-vit, och framför allt i relation till de egna föräldrarna och andra närstående. Ännu en strategi, var att vara så normativ som det bara går, att manifestera en

överdriven "översvenskhet" och "överklassighet". Logiskt nog identifierades också dess negation, nämligen att vara så icke-normativ som det bara går, så till den grad att utanförskapet och ensamheten framstår som självvalt. Slutligen använde sig många av informanterna av en kombination av sin perfekt flytande ofta sociolektala och/eller dialektala svenska, sina västerländska och kristna namnuppsättningar, och adopteradeskapet som sådant som stående över invandrarskapet för att markera sin identifikation och tillhörighet till majoritetskulturen.

De adopterade tenderar att hamna i bortanförskap – och

konsekvenser denna dubbla tillhörighet till den vita majoritetsbefolkningen och till invandrargruppen får för hur adoptivföräldrar ser på sig själva och vilka strategier de väljer, är den övergripande fråga som genomsyrar samtalen med adoptivföräldrarna.

En vardaglig företeelse utanför hemmet som flera adoptivföräldrar berättar om, är hur deras barn utsätts för negativa kommentarer och utestängande behandling från okända på lekplatser. En informant myntade begreppet "lekplatsrasism", vilket har en mycket otäck laddning med tanke på att rasism

Foto: Claire Deprez, Scampix

"Jag kände mig som svensk, och jag fick ändå känslan att jag tillhör, men samtidigt så kände jag att jag aldrig kommer att få den här tillhörigheten någonsin, den kommer aldrig att bli min fullt ut."

"Som adopterad har man den här känslan av utanförskap som sitter i konstant, att man alltid känner sig som ett monster, som en alien och som ett ufo. Det är inte bara när man känner sig lite utanför, utan man känner sig lost i vilket sammanhang som helst... Och man måste bli sams med sig själv varje dag att man har det utseende man har. Det är så inpräglad, det kommer inte att gå över någonsin."

Foto: Sari Gustafsson, Scampix

går som grupp inte att definiera i kategoriparet invandrare och svenskar – enligt den i samhället härskande antingen-eller-logiken.

"Efter gymnasiet flyttade jag till ett invandrartätt område, och då blev identitetskrisen än mer akut. Jag kunde inte identifiera mig med den gruppen, samtidigt som jag mer och mer kände att jag inte var välkommen i den vita gruppen heller. För jag sågs ju inte som vit – jag hade börjat inse att det gör man ju inte. Just att inse att jag inte gör det var väldigt smärtsamt, och jag var väldigt sen med att komma på det. Jag tror att det dels var för att föräldrarna försökte hålla uppe det här med likhet inför släkten, och att kompiskretsen ändå tillät mig att få vara med i rätt så hög grad."

"Det har länge varit förbjudet att säga att rasism kan vara en orsak till självmord bland adopterade. Men det är ju en väldigt absurd känsla det här med att vara socialt vit, eller banan som de säger i Nordamerika, gul på utsidan och vit inuti ... det är en absurd känsla att vara socialt vit och allt annat än vit på utsidan!"

Följande utdrag bygger på intervjuer med åtta adoptivföräldrar med utlandsfödda barn. Att som vit leva med icke-vita familjemedlemmar har olika komplikationer. Vilka

och lekplats är två begrepp som borde stå så långt ifrån varandra som möjligt, men som alltså inte alltid gör det.

"Och sen så det man märker är ju den här lekplatsrasismen som finns. När man har varit på någon allmän lekplats, och man håller sig i bakgrunden, och de sitter och leker, framförallt Oscar då som är väldigt mörk, på något sätt har det varit tydligast med honom som är mörkast. Man kan böra "jag vill inte sitta i sandlådan med den här bruna pojken", jag menar hade någon sagt "jag vill inte sitta i sandlådan med den blonda flickan med den rosa kjolen", då hade man sagt att "alla måste få vara i sandlådan", då hade man varit framme och förmanat, men i det här fallet har man inte gått in från vuxet håll och gjort någonting!.../Sedan har jag märkt att om jag börjar närma mig, att de börjar koppla ihop, så de ser att han hör ihop med mig, då börjar de bete sig mer normalt. Då blir det mer att man säger till att "alla måste vara med, alla måste få vara här". Och det är en intressant iakttagelse: "oj då, han är tydligen inte bara vilken invandrare som helst".

Det anmärkningsvärda är att föräldrar som annars förväntas uppmuntra demokrati och likabehandling tycks ignorera sitt eget vita barns utestängande hållning gentemot icke-vita

barn. Uppenbart är också att när det icke-vita barnet kan identifieras som ett adoptivbarn, och därmed som ett legitimt svenskt barn, börjar dessa föräldrar "bete sig normalt" vilket innebär att de demokratiska principerna om allas lika rätt till sandlådan återupptas. Detta kan ses som en illustration från sandlådeperspektiv av hur ett diskriminerande samhälle fungerar: endast vissa vita barn/människor betraktas som att ha rätt till sandlådan/Sverige.

Bruna barn/människor kan utestängas genom svenska barns/myndigheters bevakning av sandlådan/nationsgränserna. När ett icke-vitt barn/person kan identifieras som legitimt svenskt genom föräldrarnas vithet alternativt juridiska dokument som bevisar rätten att beträda sandlådan/Sverige upphör gränsbevakningen och lika rättigheter kan börja gälla.

Negativa upplevelser av att bli uppmärksammas som anorlunda och betraktad som icke-tillhörande förstärks genom konkreta erfarenheter av att ifrågasättas i samhällsliga institutioner. Detta sker exempelvis i samband med att man passerar tullen (in i Sverige, inte bara in i sandlådan), vilket också är en starkt symbolisk institution i den bemärkelsen att det är där tillhörande respektive icke-tillhörande identifieras, och vissas legitimitet står i kontrast mot andras illegitimitet.

I intervjuerna med adoptivföräldrar nämns också tullen som ett typexempel på hur adopterade uppmärksammas som inte självklart legitima svenskar: det fysiskt-kroppsliga utseendet ses där som mer signifikant än det nationella medborgarskapet.

Den vanligaste formen av utpekanden som kommenteras av de intervjuade är dock frågebombardemanget från omgivningen om de adopterades ursprung som adoptivföräldrarna upplever som återkommande inslag i vardagen. Vissa av informanterna ser dessa frågor som "nyfikna" och "trevliga", medan andra uppfattar dem som den vanligaste och mest subtila formen av exkludering ifrån och ifrågasättande av tillhörighet till den svenskhet som de adopterade identifierar sig med.

Flera av de adoptivföräldrar som intervjuats reflekterar också över valet av bostadsort. Främst framhåller dessa dock att nätverk och socioekonomisk likhet är viktigare för familjen än etniskt-raslig likhet. Men även utseendenaspekten har föresvävat flera av dem, och några har också, som en konsekvens av detta, strategiskt valt att bosätta sig på platser där ett vitt utseende inte är helt dominerande. En informant valde att bosätta sig på en ort där hud- och hårfärger är högst varierande, genom att en hög

andel invandrarfamiljer är bosatta där, varför ett adopterat barn med mörk hudfärg inte skiljer sig från mängden.

"När barnen började på dagis, var vi rätt tacksamma att vi fick ett dagis där det var många olika hudfärger, jag tyckte det var bra, just för att man inte skulle sticka ut i gänget utan acceptera att alla kan se olika ut, och det var ett jättebra dagis. Men jag är inte helt övertygad om att det var jätte lyckat ändå. Därför att de barnen, de visste sin - det var så grymt - de visste sin plats så tidigt. Så Noa då, den minsta killen, han är lite mörkare i sin färg...då mätte barnen sin hudfärg och den som var ljusast, hade bögst status.

Och det där tog jag upp med dagisledningen och de hade inte uppmärksammat det här och blev ju jättebekymrade och man pratade mycket om det, så jag tyckte de behandlade det korrekt, men det visar ju att de här [invandrar]barnen som kom till Sverige, de upplevde ju redan då att det var en skillnad och den vidareförmedlade de då till våra [adopterade]barn."

Här ser vi hur denna informants val att bo på en etniskt-rasligt heterogen plats ändå resulterade i att barnet råkade ut för en tydligt rasifierande praktik i barngruppen, där status räknades efter grad av mörkhet. Detta kan tyckas som ett grymt tilltag av de invandrarbarn som iscensatte detta, men det är egentligen bara en spegelbild

av hur samhället är strukturerat, såväl globalt som lokalt. Uppenbart är att vissa invandrarbarn har en stor medvetenhet om rashierarkier som de på detta brutala sätt kan delge adopterade, vilka annars har förmånen att leva i de mest socioekonomiskt välbeställda familjerna, och inte på samma självklara sätt direkt upplever de globala, nationella och lokala hierarkierna och orättvisorna.

När det gäller olika former av diskriminerande uttalanden och händelser är detta inget adopterade skolbarn går fria från i skolmiljön, trots att detta är en plats där antirasism är en av de officiella hörnstenarna. Oftast handlar det om uttalanden från andra barn.

"När Oscar gick här hos dagmammorna, han var inte gammal jag tror han var fyra år, och de lekte affär, och då var det någon som bestämde att han fick inte handla i affären för han var brun. Och det var inom den här barngruppen. Och sedan påpekade vi det för dagmammorna och de blev jättechockade och 'så ska det inte vara'. Det finns en naiv föreställning om att så små barn tänker inte ens i de här banorna och så blir vuxenvärlden jättechockerad att det händer. Jag menar små barn brukar ju avspegla resten av sambäl-

"Vid ett flertal tillfällen har jag befunnit mig bland folk som uttryckt öppet rasistiska åsikter i stil med, det är typiskt invandrare, och dåliga historier om mörkhyade. /... / när jag då kommenterat, men jag är ju också svarthårig och mörkhyad, så har de avbrutit sig och tittat på mig med uppriktig förvåning och sagt, men du, du är ju adopterad! Jaha, har jag sagt, vad gör det för skillnad? Men du är ju svensk, det fattar du väl att det inte är dig vi menar, och sedan har man ofta bytt samtalsämne... I sitt sökande efter trygghet och tillhörighet så tror jag att det är lätt att man som adopterad tystnar i ett sådant läge, för man vill ändå inte sticka ut."

Foto: Fredrik Funck, Scanpix

let, så jag tycker inte det är konstigt att det händer. Däremot tycker jag det är konstigt att man är så omedveten. Och att det känns som, det är också en sån här brist man kan känna att förskolepersonal och skolpersonal inte har så mycket kunskap och inte har funderat igenom sina egna fördomar och föreställningar heller.

Det här att Oscar är brun som en bajskorv, den typen av kommentarer: I skolan...?”

Carina: vad har hänt då?

– Det händer inte så mycket, det är det som, det man kan känna är ju att barnen är ju smarta, för de vuxna är ju på sina vuxenfält, särskilt i skolan, då är det som att man har rastvakter. Rastvakterna står ju på sina givna platser, det vill säga att precis framför rastvakterna händer ju ingenting, men sedan vet man att går man 50 meter i någon annan riktning, där händer det rätt så mycket... där förekommer ju att ”du får inte komma på mitt kalas”, och att ”du är brun”, men man gör det aldrig framför vuxna för man vet att de kommer ju att säga ifrån.

Denna informants berättelser om hennes barns upplevelser i skolan visar på problemet med diskriminering i det svenska samhället: bakom en antirasistisk fasad, här exemplifierat med den kanske mest centrala samhällsinstitutionen – skolan, förekommer kränkande kommentarer (”brun som en bajskorv”) och utestängande handlingar (”du får inte handla i affären”, ”du får inte komma på mitt kalas”) riktade mot icke-vita barn. Antirasismen och den negativa särbehandlingen finns på samma plats, men särbehandlingen sker utom hörhåll för de som finns där för att förhindra kränkningar. Citaten ger en mångdimensionell bild av hur icke-kompatibla värderingar existerar sida vid sida, och hur komplicerat det är att som kritiker intervensera i detta.

”I ettan var det en kille som började, han kommer från Senegal, när de är ute och går, så parar de ihop barnen två och två, så ska de liksom gå på led, och av någon anledning så var det alltid Hassan och Oscar som gick tillsammans, och det var ju inget problem i sig, men till slut sa Oscar så här: varför ska jag alltid gå med Hassan, jag vill gå med Carl! Och det kändes som att, jag tror det var helt omedvetet, att man parade ihop de här två mörka killarna.”

När det gäller att para ihop barn på grundval av utseende kan man anta att detta, även om det sker omedvetet, handlar om man vill värna barn som kan antas känna sig annorlunda i relation till majoritetsgruppen, och att då icke-vita barn förs samman till en kategori som antas ha ett gemensamt intresse vid sidan av majoritetsgruppen. I praktiken är det dock en

segregerande och separatistisk praktik att särskilja grupper på grundval av rasligt utseende, som på andra håll i världen kallats apartheid, och vilket är en rasistisk historisk praktik som skolan har till uppgift att ta starkt avstånd ifrån och att dessutom undervisa barnen om. Att då skolans personal använder sig av denna praktik har en mycket stark symbolisk betydelse, även om det för de enskilda barnen inte alltid behöver vara negativt att paras samman med andra vars utseende liknar deras eget.

I intervjuerna med adoptivföräldrarna framkom flera exempel på hur, främst äldre, släktingars negativa attityder

till icke-vita människor är en del av adoptivfamiljens specifika situation som en rasligt blandad familj.

”Noa är ju mörk, han blir ju då lätt väldigt solbränd, och kan då se, i ett svenskt perspektiv kan han se lite smutsig ut, och det vet jag att min mamma reagerat mot och det har jag sagt till henne, på skarpen har jag sagt till faktiskt, att det tolererar inte jag, utan hon får ta dem precis som de är, och passar det inte så.”

Carina: det här din mamma sa, det är sådant hon sagt till dig när barnen inte hört på?

– Jaa, ja, så är det nog, och där har jag ett jätteproblem, och det har jag sagt till henne, eeb, för henne finns det ”svenskar” och ”utlänningar” och det här språkbruket, hon bor i X-stad och så har hon en liten butik utanför som då ägs av, i hennes perspektiv, av en ”utlänning”, och ”du kan gå till utlänningen och köpa...”. Och jag har sagt att ”jag tycker inte... att, det är ju en individ..., varför ska du behöva...”. Och det här språkbruket, det förekommer ju på andra håll.

När det gäller att bemöta och hantera denna typ av uppfattningar uppstår ofta problem relaterade till möjligheten att ha ett fortsatt gott umgänge med människor i bekantskapskretsen. Som adoptivförälder har man genom sitt val att adoptera internationellt ofta tagit ställning mot rasism, men det innebär inte att andra i släkten delar denna övertygelse. När det gäller ens närmaste släktingar kan det också vara ett än större dilemma, eftersom en konfliktsituation kan uppstå om man protesterar mot släktingars rasistiska språkbruk som kan få stora konsekvenser för såväl adoptivföräldrarna som barnen: antingen undviker man kontakt, och medverkar till att barnet inte får kontakt med vissa nära släktingar, eller så riskerar man att utsätta sitt barn för rasistiska uppfattningar som man vill att de ska slippa.

En föreställning som gör sig gällande än i dag är en upplevd

Foto: Camilla Chery

Adoptivföräldrarna har ofta tagit ställning mot rasism, men det är inte säkert att andra släktmedlemmar har gjort det.

och föreställd korrelation mellan språk, namn och utseende. Vita människor förväntas tala västerländska språk som modersmål, och likaså förväntas vita människor tilldelas och bära i första hand kristna namn, medan det motsatta förväntas gälla för icke-vita människor. Att vita adoptivföräldrar med icke-vita barn får kommentarer kring barnens språkliga kompetens på grund av denna föreställning vittnar flera av de intervjuade om.

"Det är många som frågar om vi pratar engelska med barnen, som frågar vad vi pratar för språk med dem, så de ska förstå vad vi säger."

Foto: Carina Tigervall

befolkningen som hela tiden görs signifikant. Icke-vita kroppar verkar fortfarande inte kunna existera utan att kategoriseras och identifieras som tillhörandes en icke-svensk etnicitet, lika lite som att icke-vita utseenden inte verkar kunna accepteras och erkännas som svenska sådana. Ras är inte en uträknad

Etniskt-kulturellt svensk och hemma i den svenska skärgården. Men i okändas ögon är deras kroppar en symbol för en annan platstillhörighet.

Carina: Vilka frågor om det?

– Vuxna människor! Välutbildade som borde kunna tänka, men som då frågar vad vi pratar för språk med dem. Då brukar jag säga att jag pratar svenska för jag är så dålig på Bengali."

Samtalen med adoptivföräldrarna visar sammanfattningsvis hur de adopterades icke-vita kroppar regelbundet och systematiskt lokaliseras till ett visst geografiskt ursprung, förankras i en viss nationalitet, och tillskrivs olika etniska egenskaper fastän de adopterade är etniskt-kulturellt svenska. Trots en kompakt förankring i svenskheten i form av ett svenskt medborgarskap, ett svenskt språk, ett kristet och västerländskt namn och framför allt ett svenskt släktskapssammanhang, så diskrimineras de adopterade i vardagen.

Sverige är officiellt ett antirasistiskt land som tar avstånd från det koloniala och "vetenskapliga" rastänkandet. Det är också ett land som tar avstånd från diskriminering av invandrare och minoriteter, men människor som inte direkt kan kännas igen som "etniska svenskar" diskrimineras trots detta på grund av sitt icke-vita utseende. Den här studien visar att diskriminering inte enbart kan förklaras i termer av faktiska skillnader i klass, etnicitet, nationalitet, språk eller religion.

De historiskt förankrade och vetenskapligt producerade föreställningarna om olika rasers inre och yttre egenskaper och beteenden, samt geografiska och kulturella tillskrivningar och tillhörigheter, är i högsta grad fortfarande levande i det svenska vardagslivet.

Svenskheten är fortfarande intimt sammankopplad med vita kroppar, och de som bryter mot denna fysiskt-kroppsliga norm ifrågasätts och riskerar att diskrimineras. Det som skiljer adopterade från andra svenskar är inget annat än deras icke-vita kroppar, och det är denna enda skillnad gentemot majoritets-

kategori i ett samtida Sverige. Ras betyder minst lika mycket som kön utifrån likheten mellan dessa båda kategorier vilka båda utspelar sig på en fysiskt-kroppslig nivå. Att tänka bort ras och tabubelägga rasbegreppet fungerar inte som en antirasistisk strategi, utan i stället riskerar denna snarare att förstärka vardagsdiskrimineringen då den inte längre kan beskrivas och benämnas i ord. Även om internationellt adopterade juridiskt sett blir svenskar genom familjebildning och också blir svenskar genom insocialisation, så räcker inte detta då de inte betraktas och behandlas som svenskar på grund av att svenskheten fortfarande är rasbaserad och antagligen kommer att fortsätta att vara det under överskådlig tid så länge både de nationella och globala rashierarkierna bibehålls.

TOBIAS HÜBINETTE, FORSKARE VID

MÅNGKULTURELLT CENTRUM, BOTKYRKA

CARINA TIGERVALL, FORSKARE VID

CENTRUM FÖR GENUSVETENSKAP, LUNDS UNIVERSITET

FOTNOT: Artikeln bygger på material från boken *"Adoption med förbindelser. Samtal med adopterade och adoptivföräldrar om vardagsrasism och etnisk identitet"*, (Mångkulturellt Centrum 2008).